

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดี¹

พรพรรณ ญาติินิยม²

เมื่อเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ก็สามารถใช้สิทธิในการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ ซึ่งการบังคับคดีถือเป็นขั้นตอนหนึ่งของการบังคับให้เกิดผลตามคำพิพากษา ภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษาในคดีแพ่งหรือเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ตามคำพิพากษาย่อมมีอำนาจในการร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ดำเนินการบังคับคดีให้แก่ตน โดยขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษานำมาขายทอดตลาด นำเงินมาชำระหนี้ให้แก่ตนได้ แต่ทั้งนี้ กระบวนการในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาย่อมต้องเริ่มต้นด้วยตั้งแต่การสืบหาทรัพย์สินอันเป็นของลูกหนี้ ไปจนถึงการสืบค้นข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ทราบถึงการมีหรือเป็นเจ้าของแห่งกรรมสิทธิ์เหล่านั้น ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการซึ่งเอกชนจำเป็นต้องดำเนินการด้วยตนเอง ดังนั้นจึงอาจไม่ได้รับความสะดวกหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐ สำหรับการขอข้อมูลที่อาจเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จนกระทั่งทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจทราบได้ว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินใดเป็นของตนเองบ้าง เนื่องจากการไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐสำหรับการดำเนินการสืบทรัพย์สินเพื่อบังคับคดี

จากข้อเท็จจริงและปัญหาข้างต้น ทำให้เกิดปัญหาการวิจัย (Research Problems) ปัญหากฎหมายในการสืบทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อบังคับคดี ปัญหากฎหมายการรวบรวมเอกสารในการบังคับคดี และปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในขออนุญาตหมายจับกุม กักขัง ที่ควรค่าแก่การศึกษาอยู่หลายประการ โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแล้วพบประเด็นปัญหา ดังนี้

ปัญหาประการแรก ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ปัญหากฎหมายในการสืบทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อบังคับคดี ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการทางกฎหมายอันเป็นการดำเนินการตามขั้นตอน เพื่อให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถเข้าถึงข้อมูล การทราบข้อมูลถึงการมีอยู่หรือความเป็นเจ้าของของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในทรัพย์สินต่าง ๆ ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จะต้องดำเนินการสืบทรัพย์สินด้วยตนเอง ดังนั้นจึงอาจทำให้ได้รับอุปสรรคเกี่ยวกับขั้นตอนในการดำเนินการสืบทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาจากหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการสืบทรัพย์สินอันเป็นผลมาจากการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 (PDPA) ซึ่งเป็น

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดี โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และรองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ.

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ข้อกำหนดมิให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมิให้บุคคลอื่นล่วงรู้ ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีอาจรู้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกค้านี้ตามคำพิพากษาได้ ก็มีได้ดำเนินการสืบทรัพย์สินเพื่อบังคับคดีแก่ลูกค้านี้ตามคำพิพากษาให้เป็นไปตามขั้นตอน ของกระบวนการบังคับคดีที่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ เนื่องจากไม่สามารถขอข้อมูลการมีอยู่ของบัญชีธนาคารหรือทรัพย์สินต่าง ๆ อันมิไว้ต่อธนาคารหรือสถาบันการเงินนั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาทางกฎหมายอันส่งผลกระทบต่อกระบวนการในแนวทางปฏิบัติเพื่อยังผลให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษา

ปัญหาประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินของลูกค้านี้ตามคำพิพากษา

ปัญหาเรื่องการดำเนินการในกระบวนการบังคับคดี ซึ่งการดำเนินการนั้นเข้าข่ายว่าเป็นความผิดทางกฎหมาย โดยเป็นความผิดในทางอาชญาฐานบุกรุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 362 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารในการตั้งเรื่องเพื่อขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์สินของลูกค้านี้ตามคำพิพากษา ในกรณีที่ต้องมีการตั้งเรื่องบังคับคดีนั้น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องรวบรวมสรรพเอกสารต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของลูกค้านี้ต่าง ๆ เช่น การยึดทรัพย์ การจับได้ การรื้อถอน การกักเรือ การไต่เกลี้ยข้อพิพาท โดยการรวบรวมเอกสารประกอบการตั้งเรื่องเพื่อขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในนั้น จะต้องมีการถ่ายภาพของทรัพย์สินนั้น ๆ ประกอบ เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาทรัพย์สินตามที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาขอให้ตั้งเรื่อง การยึดทรัพย์สิน

ปัญหาประการที่สาม ปัญหาการดำเนินการบังคับคดีจับได้

ปัญหาการดำเนินการบังคับคดีจับได้พบปัญหาทางกฎหมายในการขอคัดทะเบียนราษฎร์ของผู้ที่อยู่โดยละเมิด ในกรณีตั้งเรื่องจับได้ รื้อถอน ซึ่งเป็นปัญหาทางกฎหมายสืบเนื่องไปสู่ปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องจากผู้ที่ตั้งเรื่องจับได้ รื้อถอน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือผู้ที่ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด จะต้องคัดเอกสารทะเบียนราษฎร์ของผู้ที่ประสงค์ให้เจ้าพนักงานดำเนินการปิดประกาศจับได้ให้ครบทุกคน ซึ่งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือแม้กระทั่งผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด มีอาจทราบได้ว่ามีบุคคลใดอยู่ในบ้านหลังนั้นบ้าง เนื่องจากในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมถึงระเบียบของกรมบังคับคดีได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาดที่ตั้งเรื่องจับได้ รื้อถอน จะต้องแสดงเอกสารทะเบียนราษฎร์ของจำเลยและบรรพบุรุษของจำเลยทุกคน ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือผู้ที่ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด มีอาจทราบได้ว่าบุคคลที่อยู่ในบ้านโดยละเมิดที่จะต้องถูกจับได้นั้นเป็นผู้นั้น ทำให้ไม่อาจคัดทะเบียนราษฎร์ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ได้จากการศึกษาแล้วสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ ดังนี้

ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้านี้ตามคำพิพากษา เป็นปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการทางกฎหมายอันเป็นการดำเนินการตามขั้นตอน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถเข้าถึงข้อมูล การทราบข้อมูลถึงการมีอยู่หรือความเป็นเจ้าของของลูกค้านี้ตามคำพิพากษาในทรัพย์สินต่าง ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตามคำ

พิพาทในคดีแพ่งหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จะต้องดำเนินการสืบทรัพย์ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงอาจทำให้ได้รับอุปสรรคเกี่ยวกับขั้นตอนในการดำเนินการสืบทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาจากหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการสืบทรัพย์อันเป็นผลมาจากการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 (PDPA) มาตรา 19 ซึ่งเป็นข้อกำหนดมิให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมิให้บุคคลอื่นล่วงรู้ ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีอาชญาข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ ก็มิได้ดำเนินการสืบทรัพย์เพื่อบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้เป็นไปตามขั้นตอน ของกระบวนการบังคับคดีที่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ เนื่องจากไม่สามารถขอข้อมูลการมีอยู่ของบัญชีธนาคารหรือทรัพย์สินต่าง ๆ อันมิใช่ต่อธนาคารหรือสถาบันการเงินนั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาทางกฎหมายอันส่งผลกระทบต่อกระบวนการในแนวทางปฏิบัติเพื่อยังผลให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษา

วิเคราะห์ปัญหาแล้วพบว่า กระบวนการสืบทรัพย์ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานั้น แม้จะมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถร้องขอต่อศาลให้ออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อดำเนินการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถดำเนินการตั้งเรื่องยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจำต้องดำเนินการสืบทรัพย์ด้วยตนเอง เพื่อให้ทราบว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินอะไรบ้าง จึงจะสามารถร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีให้ได้ ซึ่งกระบวนการสืบทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานี้เอง ที่เป็นปัญหากฎหมายเนื่องจากมีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถสืบทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ในภาคบังคับคดีแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่เมื่อเจ้าหน้าที่จะดำเนินการสืบทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษากลับพบว่า มีปัญหากฎหมายที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการได้ เช่น ปัญหาที่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลเปิดเผยหรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจึงไม่อาจขอข้อมูลการมีอยู่แห่งทรัพย์สิน เช่น บัญชีธนาคารของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อดำเนินการอายัดเงินในบัญชีได้ เนื่องจากธนาคารที่เป็นผู้มีข้อมูลหรือเป็นผู้ควบคุมข้อมูลตามคำนิยามของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 ไม่อาจเปิดเผยข้อมูลของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นลูกค้าที่ให้ข้อมูลแก่ตนได้ ดังนั้นแม้จะปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะได้มีคำพิพากษาของศาลว่าให้ตนได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ตามคำพิพากษา และกระทั่งมีหมายบังคับคดีที่กล่าวถึงให้เจ้าหน้าที่สามารถยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อให้จัดการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วก็ตาม ธนาคารซึ่งเป็นบุคคลภายนอกคดีและเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่ยินยอมเปิดเผยข้อมูลของลูกหนี้ตามคำพิพากษา นับว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นการให้ความคุ้มครองลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งขัดกับกฎหมายที่บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถดำเนินการบังคับคดีลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้

ปัญหาเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งการดำเนินการนั้นเข้าข่ายว่าเป็นความผิดทางกฎหมาย โดยเป็นความผิดในทางอาญฐานบุกรุก ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารในการตั้งเรื่องเพื่อขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ในกรณีที่ต้องมีการตั้งเรื่องบังคับคดีนั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษจะต้องรวบรวมสรรพเอกสารต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของลูกหนี้ต่าง ๆ เช่น การยึดทรัพย์สิน การขับไล่ การรื้อถอน การกักเรือ การไถ่เกี่ยวข้อพิพาท โดยการรวบรวมเอกสารประกอบการตั้งเรื่องเพื่อขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในนั้น จะต้องมีการถ่ายภาพของทรัพย์สินนั้น ๆ ประกอบ ซึ่งถือว่าเป็นการยากที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำภาพถ่ายทรัพย์สินที่ต้องการให้ยึด ซึ่งจำเป็นต้องเป็นภาพถ่ายปัจจุบันเพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาทรัพย์สินในขณะที่ทำการยึดทรัพย์สิน เนื่องจากเจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการยึด ณ ที่ทำการ โดยมีได้ออกไปทำการประเมินราคาทรัพย์สิน ที่ตั้งทรัพย์สินโดยตรง ดังนั้นจึงต้องอาศัยการประเมินราคาทรัพย์สินจากภาพถ่ายที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำส่งในขณะที่ตั้งเรื่องเพื่อขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการให้ โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษจะต้องไปยังสถานที่ตั้งทรัพย์สินเพื่อถ่ายรูปประกอบในการตั้งเรื่องยึดทรัพย์สิน จึงก่อให้เกิดปัญหากฎหมายในการถ่ายภาพทรัพย์สิน เนื่องจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจเข้าไปยังที่ตั้งทรัพย์สินได้โดยตรง เนื่องจากในความเป็นจริงเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาคือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา ดังนั้นเมื่อจะดำเนินการถ่ายภาพทรัพย์สินประกอบการยึด ก็อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะไม่ยินยอมและฟ้องร้องในข้อหาบุกรุกได้ เนื่องจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษจะต้องบันทึกภาพให้ครบทุกมุมของตัวทรัพย์สิน และต้องบรรยายลักษณะของทรัพย์สินนั้น ๆ โดยละเอียดว่ามีลักษณะอย่างไร จึงทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจำต้องใช้ความระมัดระวังในการบันทึกภาพ ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากในทางปฏิบัติแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ทั้ง ๆ ที่ตนเองเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งศาลได้มีคำสั่งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษาแล้วก็ตาม

วิเคราะห์ปัญหาแล้วพบว่า การบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ได้มีระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย การบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พุทธศักราช 2522 ข้อ 32 ที่กำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษจะต้องรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ประกอบการตั้งเรื่องยึดทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาที่เจ้าพนักงานรับรองไม่เกินหนึ่งเดือน หมายบังคับคดี ทะเบียนราษฎรของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (ทร.14) ซึ่งเจ้าพนักงานรับรองออกให้ไม่เกินหนึ่งเดือน สำเนาโฉนดที่ดิน ภาพถ่ายระวางแผนที่ทางอากาศ และราคาประเมินของเจ้าพนักงานที่ดินที่เจ้าพนักงานรับรองออกให้ไม่เกินหนึ่งเดือน และภาพถ่ายทรัพย์สินเพื่อประกอบการประเมินราคาทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งการให้ได้มาซึ่งภาพถ่ายทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษจะต้องดำเนินการให้ได้มานี้เอง ที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเนื่องจากมีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 362 ที่บัญญัติว่าห้ามมิให้ผู้ใดรบกวนการครอบครองทรัพย์สินของบุคคลอื่น ซึ่งแม้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษจะดำเนินการเพียงเพื่อถ่ายภาพทรัพย์สิน โดยมิได้เข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นการรบกวนการครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตราดังกล่าว ดังนั้นจึงเป็น

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายก่อให้เกิดปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพราะลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจกลัวโทษเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาว่าบุกรุกอสังหาริมทรัพย์ได้ เนื่องจากการถ่ายภาพจำต้องถ่ายภาพให้ครบถ้วนทุกมุม เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถประเมินราคาทรัพย์สินได้ ดังนั้นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจกลัวเข้าไปภายในบริเวณอสังหาริมทรัพย์จนก่อให้เกิดการรบกวนอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา อันเข้าข่ายความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 362 ข้อนานุกรกได้

ปัญหาการดำเนินการบังคับคดีขับไล่ ในกรณีตั้งเรื่องขับไล่ รื้อถอน ซึ่งเป็นปัญหาทางกฎหมายสืบเนื่องไปสู่ปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องจากผู้ที่ตั้งเรื่องขับไล่ รื้อถอน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ที่ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด จะต้องคัดเอกสารทะเบียนราษฎร์ของผู้ที่ประสงค์ให้เจ้าพนักงานดำเนินการปิดประกาศขับไล่ให้ครบทุกคน ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือแม้กระทั่งผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด มีอาจทราบได้ว่ามีบุคคลใดอยู่ในบ้านหลังนั้นบ้าง เนื่องจากในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี รวมถึงระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย การบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พุทธศักราช 2522 ได้กำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาดที่ตั้งเรื่องขับไล่ รื้อถอน จะต้องแสดงเอกสารทะเบียนราษฎร์ของจำเลยและบริวารของจำเลยทุกคน ซึ่งทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ที่ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด มีอาจทราบได้ว่าบุคคลที่อยู่ในบ้านโดยละเมิดที่จะต้องถูกขับไล่ นั้นเป็นผู้ใด ทำให้ไม่อาจคัดทะเบียนราษฎร์ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ได้

วิเคราะห์ปัญหาแล้วพบว่า การกำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีอำนาจดำเนินการตั้งเรื่องเพื่อขับไล่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ เมื่อได้มีหมายบังคับคดีแล้ว แต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องทราบว่าบุคคลใดที่อาศัยอยู่โดยละเมิดในบ้านหลังนั้นบ้าง โดยไม่เพียงแค่อ้าง “ทราบ” เท่านั้น แต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการขอคัดถ่ายเอกสารคือ ทะเบียนราษฎร์ (ทร.14) ของผู้ที่อยู่โดยละเมิด เพื่อประกอบการแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อให้รายงานศาลขอหมายจับกุม กักขังต่อไป ในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นไม่ยอมออกจากบ้านนั้นเมื่อครบกำหนดระยะเวลาปิดประกาศขับไล่ ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถทราบได้ว่าบุคคลที่อยู่โดยละเมิดเป็นผู้มีชื่อใดหรือไม่ ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีขับไล่ได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

โดยผู้ศึกษาสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมาย ดังนี้

ปัญหากฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ควรมีหน่วยงานที่เป็นแกนหลักที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในขั้นตอนของการสืบทรัพย์สินเพื่อบังคับคดีโดยเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันเจ้าหนี้ตามคำพิพากษายังพบกับปัญหากฎหมายและอุปสรรคในการดำเนินการในขั้นตอนสืบทรัพย์สินอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านของการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือแม้กระทั่งการไม่ได้รับความยินยอมหรือให้การช่วยเหลือของ

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ด้วย ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นควรให้มีหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินการสืบทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อให้กระบวนการสืบทรัพย์อันเป็นกระบวนการหนึ่งในการดำเนินการบังคับคดีเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาส่งเสริมการยึดอายัดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นไปตามคำพิพากษาได้อย่างแท้จริง ซึ่งผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะให้แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ดังนี้

เดิม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 มาตรา 19 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่บทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้”

ขอเสนอแนะแก้ไขเป็น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 มาตรา 19 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่จะเป็นการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ผู้ขอข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้”

ปัญหาเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องบันทึกภาพถ่ายทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อประกอบการตั้งเรื่องบังคับคดี ทั้งนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาพบกับความยุ่งยากในการดำเนินการ เนื่องจากหากเข้าไปยังสถานที่ตั้งทรัพย์เพื่อต้องการบันทึกภาพถ่าย ก็อาจเข้าข่ายบุกรุก ซึ่งตนเป็นฝ่ายตรงข้ามอันเป็นปฏิปักษ์กับลูกหนี้ตามคำพิพากษาอยู่แล้ว จึงนับว่าเป็นการยากที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะบันทึกภาพถ่ายมาได้ทุกมุมของทรัพย์เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาทรัพย์ได้โดยตรง ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าขั้นตอนในการบันทึกภาพถ่ายของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานั้น ควรได้รับความคุ้มครองโดยมิให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก่อการฝ่าฝืนต่อกฎหมายในข้อหาบุกรุก หากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก่อทำไปเพื่อให้ได้มาซึ่งภาพถ่ายอันนำไปประกอบการตั้งเรื่องการยึดทรัพย์บังคับคดี โดยหากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำหมายบังคับคดีไปแสดงต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ก็ถือว่าให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ความยินยอมในการที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีสิทธิในการบันทึกภาพถ่ายทรัพย์นั้นได้ และมีให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานุกรุกอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก่อทำเพียงแต่การบันทึกภาพถ่ายเท่านั้น โดยควรบัญญัติกฎหมายไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดีโดยตรง ซึ่งผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะให้แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาดังนี้

เดิม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 362 บัญญัติว่า “ผู้ใดเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือเข้าไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ขอเสนอแนะแก้ไขเป็น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 362 บัญญัติว่า “ผู้ใดเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือเข้าไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่เป็นการเข้าไปเพื่อดำเนินการยึดทรัพย์สินเพื่อการบังคับคดีตามคำพิพากษา มิให้ถือว่าเป็นการรบกวนการครอบครอง”

ปัญหาการดำเนินการบังคับคดีขັบไล้

กรณีนี้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจำต้องดำเนินการบังคับคดีขັบไล้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่อยู่โดยฝ่าฝืนคำพิพากษาของศาล ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะดำเนินการบังคับคดีขັบไล้นั้น จะต้องนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปปิดประกาศขັบไล้เสียก่อน จากนั้นเมื่อพ้นระยะเวลาตามที่กำหนดในประกาศขັบไล้แล้ว ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีขอมออกไปจากสถานที่ดังกล่าว ก็ให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อให้รายงานศาลขอออกหมายจับกุมลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อมาถ้กข้งต่อไป ซึ่งกระบวนการนี้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการตรวจสอบบุคคลที่อยู่โดยไม่มีสิทธิในอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นรายบุคคล เพื่อขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานศาลเพื่อออกหมายจับ จึงเป็นการยากที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะทราบได้ว่ามีบุคคลใดบ้าง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นควรเสนอแนะให้ลดขั้นตอนการดำเนินการในส่วนนี้ โดยควรบัญญัติเป็นกฎหมายในภาคบังคับคดีขັบไล้ โดยกำหนดให้บุคคลใดก็ตามที่อยู่ในอสังหาริมทรัพย์โดยไม่มีสิทธิและมีได้แสดงอำนาจพิเศษภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด จำต้องออกจากอสังหาริมทรัพย์นั้นทันทีโดยไม่ต้องมีการดำเนินการออกหมายจับเป็นรายบุคคล โดยควรมีการปรับแก้กฎหมายที่ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการจับกุมบุคคลที่อาศัยอยู่ในอสังหาริมทรัพย์นั้นอยู่ทุกคนจะต้องถูกจับกุม ถ้กข้งเพื่อให้ออกจากสถานที่ดังกล่าว ซึ่งผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะให้แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการบังคับคดีขັบไล้ ดังนี้

เดิม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 353 บัญญัติว่า “ในกรณีตามมาตรา 351 (2) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (1) รายงานต่อศาลเพื่อมีคำสั่งจับกุมและถ้กข้งลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวาร และให้ศาลมีอำนาจสั่งจับกุมและถ้กข้งได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 363 มาใช้บังคับโดยอนุโลม
- (2) ปิดประกาศให้บุคคลที่อยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์นั้นซึ่งอ้างว่ามีได้เป็นบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศแสดงว่าตนมีอำนาจพิเศษในการอยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์นั้น

เมื่อมีการจับกุมลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารตาม (1) แล้ว หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวหลบหนีไปจากทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 352”

ขอเสนอแนะแก้ไขเป็น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 353 บัญญัติว่า “ในกรณีตามมาตรา 351 (2) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีตรวจสอบบุคคลที่ยังไม่ออกจากอสังหาริมทรัพย์นั้น และให้รายงานต่อศาลเพื่อมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวาร และให้ศาลมีอำนาจสั่งจับกุมและกักขังได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 363 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(2) ปิดประกาศให้บุคคลที่อยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์สินซึ่งอ้างว่ามีได้เป็นบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศแสดงว่าตนมีอำนาจพิเศษในการอยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์สิน

เมื่อมีการจับกุมลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารตาม (1) แล้ว หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวหลบหนีไปจากทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 352”

กำธร กำประเสริฐ. คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2552.

จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

จิตติ ดิงศกัณฑ์. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 - 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้.
กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์,
2530.

_____. คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งเนติบัณฑิตย
สภา, 2552.

ประชุม โฉมฉาย. หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2546.

ประพนธ์ ศตะมาน. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อน
พิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง.

จิตติ ดิงศกัณฑ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร.” วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับพิเศษ (2520): 114.